Не так богате жниво дала повість. Франка „Перехресні стежки“, Шпитка „Вирід“, а з давнійших Заревича „Хлопська дитина“, то мало що не весь збір. Драма розвивала ся передовсім на Україні, де театр єсть одинокою інституциєю, в якій свобіднійше лунає українська мова. Там він стоїть доволї високо та поміж своїми членами числить кількох визначнійших драматурґів, як Карпенка-Карого, Кропивницького і Старицького.

Нерішений іще конкурс драматичний з 1901 року здержує нас від оцінки драматичної продукциї.

Критику літературну провадив Вістник, а в части і дневники, які подавали своїм читачам звістки про найновійші твори та їх оцінки. Тут піднести треба Франка ряд відчитів поміщених у Літературно-Науковім Вістнику п. з. „З остатніх десятиліть XIX століття“. Від ориґінальних творів перейшов прелеґент до переводів як із чужих бесїд на українську, так із української на чужі, вказуючи на той радісний обяв, що українська література виробляє собі з кождим роком повнійше право горожанства в культурнім сьвіті.

Не велика вона вправдї чисельно, але богата творами живими і сьвіжими, що звязані як найтіснійше з житєм рідного люду, з його вдачею, змаганями і бажанями. Тому, хоч розвиває ся серед тяжких і неприхильних умов, сьміло може глядїти в свою будучність.

Після відчиту вивязала ся оживлена дискусия, в якій забирали слово мало що не всї члени клюбу.

Місцеві польські часописи та деякі з заграничних подали звістку про сей відчит, на жаль не без похибок, особливо в іменах наших письменників. *Б. Л.*

VI. „Москалї“ про „москалефила“.

Галицькі москвофіли, зваживши ся довести, як то гарно вони навчили ся по московському і які то гарні в їх письменники (не такі, як українофільські!) видали „Червонорусскіе отзвуки“ д. Вергуна. Автор — знаний тепер по всїй Славянщинї через свої сумні авантури в Київі та в Москві, куди він приїздив ганьбити свій нарід і відкіля мусїв утїкати перед таким виразним загальним протестом і слухачів, і порядної російської преси, після якого кожному розумному стало видко, з якою погордою все чесне і поступове дивить ся на галицьких москвофілів і на всю їх нечисту мі-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 15:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

зерію, до якої належить і згадана книжка д. Вергуна. Нам, російським Українцям, що знають російську літературу й мову і виробляли свій літературний смак між иньшим і на кращих творах російських першорядних письменників, одразу було видко, яка злиденна нікчемність ота писанина д. Вергуна. Та д. Вергун з товариством нам, звісно, не поняли-б віри: наша критика — то була-б „украинофильская интрига“.

Цікаво послухати людей, що за таку „интригу“ не можна їх обвинуватити.

В Москві видаєть ся один із найліпших великоруських товстих журналів — „Русская Мысль“, орґан дуже порядний і поважаний. Послухаймо ж, як „Москаль“ говорить про „москалефила“. Ми не будемо перекладати рецензиї шановного місячника на книжку д. Вергуна, бо ся рецензія за малим не вся складаєть ся з цитат, а надто — хочемо, щоб охочі до Вергунової писанини почули автентичні слова безстороннього й чесного московського критика:

„Мы не стали бы отмѣчать этой ничтожной (нікчемної) книги, если-бы не особыя условія, которыя сопровождали ея появленіе въ свѣтъ. Еще до выхода ее усердно и даже назойливо (докучаючи, настирно) пропагандировали и въ Россіи, и въ Галичинѣ; ея появленію въ свѣтъ настойчиво хотѣли придать характеръ цѣлаго событія (надзвичайної події), чуть ли не международнаго значенія; ее издаетъ даже цѣлое учрежденіе — „Литературный кружокъ общества галицко-русскихъ студентовъ „Другъ“ во Львовѣ“.

„Видите ли, этотъ кружекъ рѣшился „издать стихотворенія Д. Н. Вергуна, чтобы доказать, что Червоная или Галицкая Русь производитъ не однихъ только „украинофильскихъ“ или „руско-украиньских“ поэтовъ, пишущихъ на языкѣ Шевченка, но и пѣвцовъ общерусскихъ, „выливающихъ свои звуки“ и на языкѣ Пушкина и Гоголя“.

„Послѣ этихъ горделивыхъ и вызывающихъ словъ издателямъ сейчасъ-же пришлось забѣжать впередъ съ извиненіями и оправданіями.

„Что касается чистоты русскаго языка Д. Н Вергуна, то черезчуръ придирчивымъ критикамъ считаемъ нужнымъ заявить, что Д. Н. Вергунъ учился сначала въ польскомъ начальномъ городскомъ училищѣ въ Городкѣ близъ Львова, прошелъ потомъ нѣмецкую гимназію во Львовѣ и сначала польскій, потомъ

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 15:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

нѣмецкій университетъ, во Львовѣ и въ Вѣнѣ. Грамматическія правила общерусскаго литературнаго языка Д. Н. Вергуну пришлось усваивать по нѣмецкимъ учебникамъ, такъ какъ другихъ тогда (въ 90-хъ годахъ) во Львовѣ, а, можетъ быть, и во всей Галиціи, нельзя было достать. Настоящій сборникъ стихотвореній Д. Н. Вергуна да послужитъ доказательствомъ, что усвоеніе общерусскаго литературнаго языка вовсе не трудно для галицкаго малоросса, хотя бы ему и не приходилось жить въ Россіи, а въ уголкѣ руской земли, гдѣ каждая общерусская книжка считается чуть ли не клеймомъ государственной измѣны Австріи. Правъ былъ Б. А. Дѣдицкій, издавъ въ 1866 году брошюру „Въ одинъ часъ научить ся малороссу по русски!“ (стор. 4—5).

„Все это прекрасно, но стихи г. Вергуна плохи, очень плохи, и еще хуже его языкъ.

Посѣвы, оказывается, падаютъ „на пустую сушу“ (стор. 7), „Володиміръ — князь“, „въ копоти чужой не разъ ужъ задыхался онъ“ (повидимому авторъ думаетъ, что задыхаться въ своей копоти очень пріятно), „искра въ огненномъ пылу“ (стр. 15), „читая правду благодѣтельныхъ словъ, которыми ты унизалъ страницы, слезами омываю я рѣсницы“ (стр. 17), „ласкаясь рунною каймою“, „сада, луга пахучими цвѣтами вы не засѣете своей струею?“ — обращеніе къ облакамъ (стр. 26), „розы міроздапья“ (стр. 27), „кто живетъ беззаботенъ и холенъ“ (стр. 37), „не согрѣетъ огонь въ очагу“, „по солнцу, теплѣ, временами, страшно тужу“ (стр. 38), „ужъ (оно, кстати, попадается — для размѣра — чуть ли не въ каждой строчкѣ) не лишнее вы ли звено въ этихъ созвучьяхъ на нашей юдоли?“, риѳмы „рѣка — берега“ (стр. 43), „отщепенцу“ — въ смыслѣ „измѣннику“ (стр. 48), „золотого звонъ тельца, роскошь бренная, что значитъ?“ „съ лирою своей пойдетъ межъ обиженный народъ“ (стр. 49), „цѣпи — склепу“ (стр. 60), „синь и край небесъ“ (стр. 63), „тоска и печаль загнѣздились въ груди“ (стр. 66), „въ сутолóкѣ“ (стр. 73), „дѣвчины“ (стр. 85), „дай испытать небесной сласти“ (стр. 94), „мнѣ все мерещится подушка слезъ“ (стр. 99), „ябедáми“ (стр. 118).

Недурны и цѣлые стихи:

И мнѣ жаль лишь, что на нашей юдоли
Такъ ничтоженъ нашъ крестьянскій надѣлъ:
И, бывало, вотъ коровъ ты пригонишь,
Дашь имъ корму, мать доитъ, а ты склонишь

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 15:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Отъ раздумья свою голову внизъ... (стр. 56)
И едва лишь кончились вакаціи,
Я крестьянское платье бросалъ,
Европейскій костюмъ надѣвалъ
И шелъ въ храмину цивилизаціи...
И я сталъ ни пановъ приверженцемъ,
Ни деревни простой отщепенцемъ,
Полупаномъ-полумужикомъ... (стр. 58).
Прошелъ по всѣмъ ступенямъ я разврата... (стр. 75)
Румянецъ вымоклый, призывъ нахальный ока,
Станъ, дрогнувшій слегка и взглядъ безстыжій
[властный,
Вмигъ выдали тебя... Въ безсиліи могучемъ
Какъ виновнъ песъ, побрелъ я за тобой... (стр. 16).
Молился, чтобъ не падать черезъ край (стр. 77).
Судьба, не возлюбя меня
За прошлое, за юности грѣхи, *)
Не подожгла огня, чтобы писать стихи... (стр. 78).

Особенное удовольствіе могутъ доставить слѣдующія мѣста:

И все вокругъ меня такая муть да сѣрь (стр. 79),
Все прахъ, и тлѣнь, и мразь, и все подобно тлѣ,
Разросшейся въ тѣни надъ высох-
[шимъ болотомъ —
Все пахнетъ кровію и муками и потомъ.. (стр. 79)
И средь гульбы и рыхлаго разврата
Червь времени тебя нещадно сгложетъ (стр. 80).
И смолкъ язвитель шибко-шибко
Средь торжествующихъ улыбокъ (стр. 103).
Слетѣлись птицы за заборъ острога
Читать молитву... (стр. 119).

„Можемъ заключить наши выписки такимъ перломъ (стр. 120):

Слетайтеся исчадья темной ночи,
Клопы и тля, теперь я въ вашей мочи,
Пируйте до утра, до преизбытку...

„Чѣмъ летающіе клопы и разросшаяся на болотѣ тля хуже зубовъ голубя у гр. Хвостова, его же стиховъ:

Павлинымъ гласомъ пѣть толико не способно.
Какъ розами клопу запахнуть неудобно, —

„Или извѣстныхъ пародій князя П. А. Вяземскаго на Хвостовскія басни:

---

*) »Грѣхи юности?«

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 15:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Одинъ французъ
Жевалъ арбузъ...
Мужикъ, вскочивши на осину,
За обѣ щеки дралъ рябину...
Однажды
Шелъ дождикъ дважды...?

„Стихи г. Вергуна ничего не доказываютъ, кромѣ его бездарности и плохого знанія „общерусскаго литературнаго языка", несмотря на то, что еще въ 1865 г. Дѣдицкій показалъ, какъ „въ одинъ часъ научиться малороссу по русски..." За „грѣхи юности" судьба дѣйствительно не „влюбила" г. Вергуна и не „подожгла огня, чтобы писать стихи"...

„Они напомнили намъ выразительныя слова Шевырева:

Какъ гусь подбитый на лету,
Влачится стихъ его безъ крылій;
По напряженному лицу
Текутъ слѣды его усилій.
Вотъ послѣ муки голова
Стихами тяжко разродилась;
Въ нихъ риѳма риѳмѣ удивилась,
И шумно стреснулись слова.
Не въ свѣтлыхъ снахъ воображенья
Его поэзія живетъ;
Не въ нихъ онъ ловитъ тѣ видѣнья,
Что въ звукахъ намъ передаетъ;
Но въ душной кузницѣ терпѣнья
Стихомъ, какъ молотомъ, стуча,
Куетъ онъ съ дюжаго плеча
Свои чугунныя творенья...

(»Русская мысль«, 1901, № XII, Библіографическій Отдѣлъ, стр. 380—382).

Як бачите, д. Вергун хотів писати по Пушкинському, а невдячні Москалї рівняють його не до Пушкина, а до Хвостова, одного з найнедотепнїйших московських віршомазів, з якого страшенно глузували всї його сучасники, починаючи з Пушкина, і який і досї зостаєть ся в російській лїтературі зразком недотепности й тупости.

Се лїтературний суд над д. Вергуном. А суд з погляду етичного про свої заходи може д. Вергун прочитати в багатьох дописях чесної російської преси, — але й тут присуд не кращий за лїтературний.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 15:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Певне, сам д. Вергун з усього цього ніякої собі науки взяти не зможе; але той, хто не втратив ще сієї змоги, хай навчить ся на сьому однієї правди: поважають і чесного ворога, але ніхто ніколи не поважав ренеґата й перекиньчика, — навіть той, кому доводить ся користувати ся з такого добродія.

Вільхівський.

VII. Наші й чужі критики.

Неодному з наших читачів доводило ся читати „рецензиї“ таки наших рідних, домашніх критиків, дуже досадні й неприхильні, навіть на такі твори, які находять признанє у інтеліґентних людий иньших цивілізованих народів. Остатніми часами декілька таких рецензий появило ся в „Богословскомъ Вѣстнику“, де берло критики держить такий компетентний знавець, як пр. Ю. Дзерович. Сей шановний критик має специяльне вподобанє „істребляти“ Л. Н. Вістник і Ів. Франка. Він властиво повинен би бути заприсяглим хеміком, бо всюди вітрить „отрую“, навіть у такій архиневинній річи, як „Фільотас“ старого Курция Руфа. Та особливо грімко в'оружив ся сей критик на Франків переклад Гавлічка Боровського, виданий укр.-рус. Видавничою Спілкою. Засягнувши інформациї у якогось моравського клерика наш критик поперед усего відмовив Гавлічкови титулу поета, а потім пішов у його сатирах, де бичують ся австрийські абсолютистичні та клерикальні порядки в доби найтемнійшої реакциї, вишукувати атеізм, богохульство, ворожнечу против церкви і всіх сім гріхів головних разом із гріхами против сьв. Духа. Розуміє ся, що над перекладом таких річей на нашу мову тай ще над зіставленєм Гавлічка з Шевченком критик міг вилляти лише пару крокодилових сліз і більше нічого.

Може цікаво буде сему шановному критикови прочитати, як висловлюють ся про Гавлічкову поезию і про Франків переклад чужі люди, от хоч би редактор „Slovanskeho Přehledu“, др. А. Черни, чоловік розумний, далеко не жаден радікал і також талановитий поет (А. Рокита). В одній із остатніх книжок Slov. Přehl. з. р. 1901 читаємо про се: „В останнім зошиті познайомили ми читачів „Slov. Přehledu“ з кількома взірцями поезиї Івана Франка; тепер можемо повідомити їх про знаменитий переклад Гавлічкових поетичних творів, що вийшов із під пера тогож славного поета і українського вченого. Хто прочитував уважно поезиї Франка на

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 15:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google